

Riitta Kokko ny ordförande för Cancerpatienterna i Finland

Läkemedelsersättningarna

Föreningen Cancerpatienterna i Finland har till ny styrelseordförande valt expertmedlemmen, specialläkare Riitta Kokko. Kokko arbetar som överläkare på onkologiska polikliniken på centralsjukhuset i Egentliga Tavastland.

Redan i början av vår intervju varnar **Riitta Kokko** för att hon är karellare och därför talar snabbt. Ingen fara. Hennes klara röst är både flickaktig och moderlig. Om jag var patient och stod inför dåliga nyheter skulle jag helst höra just henne framföra dem för mig.

Även om Kokko inte ser sig själv som en organisationsmänniska, känner hon sig ärad att ha blivit vald till ordförande för föreningen Cancerpatienterna i Finland.

– Föreningen är idag mycket synligare än den var på 1990-talet, då jag kom med i verksamheten. Jag specialiserade mig då på cancersjukdomar i Tammerfors.

Kokko säger att hon som onkolog vill kunna öka tyngden i patientföreningens budskap. Hon är stolt över de guider föreningen har publicerat och tror att bl.a. föreningens kurser för olika åldersgrupper och för människor med olika slag av cancer alltid kommer att vara lika populära.

Doktor i december

Riitta Kokko disputerade för doktorsgraden den 1 december i fjol. Hennes doktorsavhandling behandlade uppföljningen av bröstcancerpatienter, vad uppföljningen kostar, undersökningarnas betydelse i uppföljningen av symptomfria patienter och vilka symptom uppföljningen avslöjar hos patienter som har tillfrisknat från bröstcancer.

– Vi måste också komma ihåg våra äldre cancerpatienter. De är många, för cancer är ändå något som ökar med åldern.

Cancer var mest intressant

Denna livaktiga flicka, som tillbringade sin barndom i Villmanstrand, visste redan i folkskolan att hon skulle bli läkare. Redan i gymnasiet fattade hon sitt beslut och också specialiseringen var ganska klar för henne.

– Jag ville bli inremedicinare. Det är ett brett område, man får sköta människan som en helhet, får diagnosticera ”riktiga” sjukdomar.

Kokko blev färdig läkare vid Helsingfors Universitet och arbetade sedan vid både företagshälsovården och på hälsocentraler. Därefter blev det Kanada i två år, för att hennes man fick jobb där. Kokko trivdes väl som hemmafru och bekantade sig tillsammans med sina då två- och fyraåriga söner i det kanadensiska sättet att leva.

Efter utlandsvistelsen flyttade familjen till Tammerfors, och Riitta Kokko skötte den sjukhus-tjänst som specialiseringen till allmänläkare förutsätter i Vammala, Valkeakoski och vid Tammerfors Universitetssjukhus. Under den tiden jobbade Kokko med inremedicinska sjukdomar och cancersjuka och beslöt år 1992 att specialisera sig på cancersjukdomar.

– Cancern har fascinerat mig ända sedan studietiden. Cancer-vården utvecklas och går framåt i rasande fart. Vården är i hög grad holistisk och ger möjlighet till långvariga patient-läkarrelationer.

Efter att ha specialiserat sig som onkolog för drygt tio år sedan arbetade Kokko i tre års tid vid Centralsjukhuset i Jyväskylä. När så Egentliga Tavastlands Centralsjukhus inrättade en onkologisk poliklinik sökte och fick Riitta Kokko tjänsten som dess överläkare.

Nya vårdformer kommer till

I Tavastehus kunde Riitta Kokko från början vara med och bestämma hur verksamheten vid den nya

polikliniken skulle läggas upp. Det var utmanande och motiverande. Sjukhusets atmosfär är god och samarbetet med andra specialläkare fungerar väl.

– Det här är en s.k. konsultationspoliklinik. Vi ger cytostatika och annan medicinsk behandling här. Uppföljningen av patienter som har givits understödande behandling eller s.k. adjuvant terapi sker här eller på någon annan av sjukhusets polikliniker.

För strålbehandlingen sänds patienterna till Tammerfors eller Helsingfors. I Tavastehus finns det emellertid goda kirurger för operation av cancersvulster, menar Kokko. Här finns ingen bäddavdelning för cancersjuka, så patienterna läggs in på olika avdelningar, som kan konsultera Kokko vid varje enskilt fall.

Cancerläkarens arbete är att ständigt lära sig nytt. Det gäller att delta i utländska konferenser och i den utbildning som föreningen för onkologerna i Finland och Bröstcancerföreningen arrangerar. Via olika kanaler strömmar det ständigt in information om nya behandlingsmetoder och det är inte ens meningsfullt eller möjligt att delta i varenda kurs som arrangeras. Läkare fortbildar sig i allmänhet på egen tid.

Vilka goda nyheter är värda att nämna i cancer-vården?

– Herceptinbehandling av HER-positiva bröstcancerpatienter var en stor förbättring. Och tarmcancerpatienterna kan numera leva mycket längre tack vare nya behandlingsmetoder, börjar Kokko sitt svar.

Patienternas illamående kan numera lindras effektivt tack vare de mediciner som kom till på 1990-talet. Och behandlingen med tillväxtfaktor för leukocyter, som minskar infektionsrisken, förbättrar avsevärt patienternas livskvalitet.

– Också andra antikroppbehandlingar, såsom Herceptin, är under utveckling. För njurcancer har vi nya läkemedel på kommande som ska intas oralt.

kräver reform

Riitta Kokko ser sitt jobb som överläkare på den onkologiska polikliniken som en utmaning. – Dagarna blir ofta långa, men det lyckas väl när man inte längre har små barn att ta hand om.

Medicinerna är dyra

En stor olägenhet är, enligt Riitta Kokko, att det finns en så stor inkomsekvens i hur läkemedel ersätts. Exempelvis de mediciner som ska lindra illamående ger bara en minimalersättning. Patienten betalar ungefär halva priset för dem ändå tills hans årliga totalkostnad för läkemedel har uppgått till 660 euro, och först efter det ersätts de helt och hållet.

De nyaste medicinerna mot illamående är mycket dyra. Riitta Kokko har noterat att patienten lyckas fixa pengar till medicinerna på de mest varierande sätt i de fall där behandlingen är extra tuff och patienten har lätt att bli illamående.

– Jag säger ofta till patienten att han ska ta de här tio euros pillrena först när Metopam inte ger effekt, men svaret är i allmänhet att priset inte spelar någon roll bara de nya läkemedlen hjälper.

Det finns också andra cancermediciner som klassificeras enligt minsta ersättningsnivån, såsom den hormoninjektion som är avsedd mot bröstcancer och vissa andra injektioner för mer sällsynta cancerformer.

Varför ersätts en del mediciner helt medan andra inte gör det?

– Säg det! Det undrar vi cancerläkare över också. Men det är helt andra än läkare som avgör de här frågorna.

Kokko menar att just frågan om ersättning för mediciner är en sådan som Cancerpatienterna i Finland kunde driva effektivare. Cancerorganisationernas ord har betydelse:

– År 2005 höll man på att lämna bort de starka smärtstillande mixererna från listan över ersatta läkemedel. Organisationerna protesterade kraftigt och beslutet drogs tillbaka.

Konst och motion ger kraft

Ofta när jag möter just läkare slås jag av hur en människa med ett så krävande yrke kan vara så positiv och full av energi. Vilken är Riikka Kokkos hemlighet? Vad är det som ger kraft t.ex. sådana tunga dagar då man måste berätta för en patient att behandlingen inte längre lönar sig?

– Om man har blivit onkolog måste man bara acceptera att en del människor har mindre livskraft än andra. Den långvariga vårdrelationen mellan läkare och patient gör det lättare att kunna berätta tunga nyheter.

*Cancerläkarens
arbete är att
ständigt lära
sig nytt.*

Riikka Kokko vill tacka de goda vårdarna på sin poliklinik för att det är så lätt att tala med dem om allting. Nära vänner är ju viktiga, liksom meningsfulla fritidssysselsättningar. Men en cancerläkare kan ingen annan förstå sig på så väl som en annan cancerläkare. Onkologernas utbildningsdagar är därför ett viktig andhål.

Riitta Kokko ser ut som en fotomodell men också som om hon löpte maraton. Och där träffar jag rätt, just maraton har hon löpt i tiderna. En knäskada som uppstod under en skidfärd hindrar henne för ögonblicket att springa längre sträckor eller syssla med aerobic. Om somrarna spelar hon tennis och cyklar den 17 kilometer långa vägen till jobbet från hemmet i Tuusula. Hon har också återupptagit ridningen, som hon ägnade sig åt i ungdomen.

– Med stigande ålder har jag allt mer börjat uppskatta kultur. Från Tuusula är det lätt att köra till teater och opera i Helsingfors eller Tammerfors. Jag går också på stadsteatern i Tavastehus och på bio.

Kokkos söner, 24-åriga **Petteri** och 23-åriga **Teemu** studerar vardera vid handelshögskolan. Petteri jobbar för närvarande med sin pro graduavhandling. Teemu reste i juli i väg till Australien som utbyteselev och e-postgängen mellan mor och son är livlig.

*text och bild Tiina Pelkonen
översättning Astrid Nikula*